

บทที่ 1

บทนำ

1. ที่มาและความสำคัญของปัญหา

โครงสร้างเศรษฐกิจสังคมไทยผูกโยงเข้ากับเศรษฐกิจโลกหลังปฏิวัติอุตสาหกรรมในประเทศอังกฤษ และลัทธิจักรวรรดินิยมในกลุ่มประเทศเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ เงินตราเป็นปัจจัยสำคัญต่อมนุษย์ในยุคปัจจุบัน โครงสร้างความสัมพันธ์เป็นแบบนายจ้างลูกจ้าง ในแต่ละช่วงเวลาของระบบเศรษฐกิจสภาพสังคมมีการเคลื่อนไหวและเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลาอย่างไม่หยุดนิ่ง เหมือนสิ่งมีชีวิตตามแนวคิดของ Charles Darwin และมีความขัดแย้งภายในตลอดเวลา จนนำมาสู่สิ่งใหม่ตลอดจนโครงสร้างและความสัมพันธ์ของมนุษย์ในสังคมเปลี่ยนแปลงไป กล่าวคือเป็นความสัมพันธ์ระหว่างนายทาส-ลูกทาส คักดินา-ไพร่ และนายทุน-แรงงานในสังคมของทุนนิยม การเริ่มต้นของระบบทุนนิยมการค้า พัฒนามาสู่ทุนนิยมอุตสาหกรรม และทุนนิยมการเงินตามลำดับ

ทุนนิยมการค้า (Mercantile Capitalist) เป็นการค้าขายที่หวังผลกำไร จากการซื้อสินค้าราคาถูกและขายสินค้าราคาแพง ในระยะเริ่มต้นการค้าเป็นเพียงเพื่อการแลกเปลี่ยนสินค้าและถูกพัฒนาเป็นการค้าเพื่อหวังผลกำไร เกิดขึ้นเมื่อประมาณศตวรรษที่ 14 ระบบการค้าในประเทศอังกฤษเฟื่องฟูมาก หรืออาจเรียกว่า “การปฏิวัติพาณิชย์กรรม (Commerical revolution) อังกฤษเริ่มสะสมทุนจากการทำการค้าทางไกลกับทวีปเอเชีย อเมริกาและยุโรป โดยเริ่มจากการทำเกษตรกรรมทั้งเพาะปลูกและเลี้ยงสัตว์ โดยอาศัยปัจจัยการผลิตคือที่ดินและแรงงาน เป็นความสัมพันธ์ระหว่างแรงงานมนุษย์กับสัตว์ และความต้องการที่ดินเพื่อการเกษตร และความต้องการแรงงานหนาแน่น (intensive labour) อาจกล่าวได้เป็นการเริ่มเข้าสู่ระบบทุนนิยม ในระยะเริ่มต้นการค้าเป็นเพียงเพื่อการแลกเปลี่ยนสินค้าและถูกพัฒนาเป็นการค้าเพื่อหวังผลกำไร เพื่อสร้างส่วนเกิน ซึ่งถ้าสามารถครอบครองแรงงานได้มากเท่าไร แสดงถึงความมั่งคั่ง จนนำมาสู่ขบวนการค้าทาสในทวีปอเมริกาประมาณศตวรรษที่ 17 ความต้องการขนสัตว์จำนวนมากเพื่อนำมาทอผ้าขนสัตว์ เจ้าที่ดิน (landlard) จึงต้องการที่ดินเลี้ยงแกะเพื่อขายขนแกะ จนนำมาสู่ขบวนการล้อมรั้วที่ดิน (enclosure movement) และจากความต้องการที่ดินจำนวนมาก ทำให้ที่ดินมีราคาสูง และเกิดการค้าขายที่ดินตามมา การเกิดขบวนการล้อมรั้วของเจ้าที่ดินเป็นการผลักดันให้ชาวนาหมดสิทธิในที่ดินทำกิน ตลอดจนการจำกัดสิทธิไม่ให้ชาวนาใช้ที่ดินส่วนกลาง (the common) อีกต่อไป ผลกระทบของขบวนการล้อมรั้วเป็นการสลายชนชั้นชาวนา จนต้องอพยพจากชนบทเข้าไปในเมืองเพื่อไปเป็นแรงงานรับจ้างหรือแรงงานเสรี แรงบีบบังคับของเจ้าที่ดินสร้างความขัดแย้งระหว่างเจ้าที่ดิน

และชาวนา แต่พระมหากษัตริย์กลับสนับสนุนชาวนาในบางครั้ง จนเกิดสงครามระหว่างเจ้าที่ดินกับพระมหากษัตริย์แต่ท้ายสุดเจ้าที่ดินเป็นฝ่ายชนะ และยึดที่ดินส่วนกลางด้วยการออกกฎหมายผ่านรัฐสภา ซึ่งถูกครอบงำโดยเจ้าที่ดินและพ่อค้า¹

ทุนนิยมอุตสาหกรรม (Industrial Capitalist) เป็นทุนที่ต้องอาศัยปัจจัยการผลิตเครื่องจักร เทคโนโลยีและนวัตกรรมเพื่อเพิ่มผลผลิตและผลิตภาพส่วนเกิน โดยอาศัยความสัมพันธ์การผลิตระหว่างแรงงานมนุษย์กับเครื่องจักร เพราะมนุษย์ต้องการเอาชนะธรรมชาติ การใช้เครื่องจักรอุตสาหกรรมต้องการแรงงานช่างฝีมือหรือวิศวกรที่มีความชำนาญเกี่ยวกับเครื่องจักร²

ทุนนิยมการเงิน (Financial Capitalist) เป็นทุนที่ไม่ต้องอาศัยปัจจัยการผลิตอื่น ๆ ด้านกายภาพ เป็นกระบวนการที่ใช้เงินไปสร้างเงินต่อ ซึ่งเป็นผลสืบเนื่องจากการเติบโตของภาคอุตสาหกรรมที่แผ่ขยายไปทั่วโลกจนเกิดตลาดเงินทุน ในทางทฤษฎีเศรษฐศาสตร์การเมือง ทุนทำให้เงินกลายเป็นสินค้า และมีใช้เป็นเพียงสื่อแลกเปลี่ยน

การเข้าสู่ระบบทุนนิยมในสังคมไทยหลังการทำสนธิสัญญาเบาว์ริง ในสมัยพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว อาจกล่าวได้ว่าเป็นผลจากการปฏิวัติอุตสาหกรรมในประเทศอังกฤษตลอดจนความเข้มแข็งทางอาวุธยุทโธปกรณ์ ทำให้เกิดลัทธิล่าอาณานิคมเพื่อต้องการทำการค้ากับต่างประเทศ³ จุดประสงค์เพื่อต้องการถ่ายเทสินค้าอุตสาหกรรมจากบริษัทแม่และการแสวงหาวัตถุดิบราคาถูก แม้ไทยไม่ได้ตกเป็นอาณานิคมโดยตรงของอังกฤษ แต่ไทยก็จำเป็นต้องเซ็นสนธิสัญญาการค้ากับอังกฤษ ไทยถูกบังคับให้ยกเลิกการค้าแบบผูกขาด และการเก็บภาษีในอัตราร้อยละ 3 ตลอดจนสิทธิสภาพนอกอาณาเขต⁴ หลังการทำสนธิสัญญาทวนตะวันตกเริ่มเข้ามาดำเนินกิจการค้าเป็นแบบตัวแทน (Trading Agent) การดำเนินงานของทวนตะวันตก เป็นทุนจากภายนอกไม่ใช่ทุนการผลิตและไม่ใช้ทุนอุตสาหกรรม⁵ ชาวตะวันตกเริ่มเข้ามาลงทุนในประเทศไทย ได้แก่ บริษัทบอร์เนียว จำกัด พ.ศ.2398, บริษัท ปิกริม จำกัด พ.ศ.2421, บริษัท บอมเบย์เบอร์มา จำกัด และบริษัท สยามฟอเรสต์ หรือบริษัท แองโกลไทย จำกัด ในปัจจุบัน พ.ศ.2432, บริษัท อีสต์เอเชียติก

¹ จักรทิพย์ นาถสุภา, ประวัติศาสตร์การปฏิวัติอุตสาหกรรมเปรียบเทียบ (กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์สร้างสรรค์), หน้า 1-7.

² เรื่องเดียวกัน, หน้า 8.

³ เบนจามิน เจ.โคเฮน, ปฏิวัติจักรวรรดินิยม แปลโดย ลือชัย จุลาสัยและคณะ, (กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แพรวพิทยา, 2524), หน้า 9.

⁴ จักรทิพย์ นาถสุภา และคนอื่น ๆ, ประวัติศาสตร์เศรษฐกิจและสังคม, (กรุงเทพฯ: อมรรการพิมพ์, 2527), หน้า 321.

⁵ จักรทิพย์ นาถสุภาและสมภพ มานะรังสรรค์, ประวัติศาสตร์เศรษฐกิจไทย จนถึง พ.ศ.2484, (กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ มูลนิธิโครงการตำราสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์, 2527), หน้า 7.

จำกัด พ.ศ.2437, บริษัท หลุยส์ เดียวโนแวนส์ จำกัด พ.ศ.2448 , บริษัทบริติชบอร์เนียว พ.ศ.2407 เป็นต้น ซึ่งบริษัทเหล่านี้ส่วนใหญ่เป็นเพียงตัวแทนการนำเข้าสินค้าจากบริษัทแม่เพื่อนำเข้ามาขายสินค้าอุปโภคบริโภคให้ไทย อาจเรียกว่าเป็นการเริ่มต้นของระบบทุนนิยมการค้าแบบสังคมใหม่ หรือการได้รับสัมปทานแปรรูปสินค้าขั้นต้นเพื่อส่งไปขายยังตะวันตก ซึ่งในเวลาต่อมาทุนนิยมการค้าตะวันตกมีการรวมกลุ่มและตั้งเป็นสมาคมพ่อค้านำเข้าแห่งกรุงสยาม (The Siam Importers Association) มีจำนวนสมาชิก 21 ราย เพื่อทำการตกลงกำหนดสินค้าและราคา⁶ อาจกล่าวได้ว่าเศรษฐกิจไทยถูกครอบงำจากทุนต่างชาติ

ต่อมาเกิดการเปลี่ยนแปลงการเปลี่ยนแปลงการปกครอง พ.ศ.2475 โดยกลุ่มคณะราษฎร นำโดยนายปรีดี พนมยงค์ แต่คณะราษฎรไม่สามารถเปลี่ยนแปลงอะไรได้เลย นอกจากการล้มระบบสมบูรณาญาสิทธิราช์ ทั้งนี้เป็นเพราะความอ่อนแอของกลุ่มคณะราษฎรเอง⁷ จนกระทั่ง พ.ศ.2482 รัฐบาลดำเนินนโยบายชาตินิยม โดยจอมพล ป.พิบูลสงคราม ซึ่งดำรงตำแหน่งนายกรัฐมนตรีในขณะนั้น และมีความตั้งใจจะพัฒนาประเทศให้เจริญก้าวหน้าทัดเทียมชาติอื่น ประเทศไทยใช้การสะสมทุนในภาคเกษตร ซึ่งเป็นพื้นฐานเศรษฐกิจไทย โดยนำไปแลกกับเครื่องจักรอุตสาหกรรมราคาแพงเพื่อผลิตสินค้าอุปโภคบริโภคภายในประเทศ และลดการนำเข้าสินค้าต่างประเทศ ซึ่งจอมพล ป.พิบูลสงคราม นายกรัฐมนตรี เคยกล่าวถึงความเจ็บปวดของคนไทยที่ต้องบริโภคสินค้าจำเป็นที่ต้องนำเข้าจากต่างประเทศ เป็นผลจากการดำเนินนโยบายเศรษฐกิจภายใต้อำนาจของชาติ และเริ่มดำเนินนโยบายลัทธิชาตินิยมภายใต้สโลแกน “ไทยทำ ไทยใช้ ไทยเจริญ” และ “เศรษฐกิจไทยเพื่อคนไทย” ด้วยเหตุผลดังกล่าวจึงนำมาสู่การต่อต้านทุนนิยมต่างชาติโดยเฉพาะชาวจีน พร้อมทั้งริเริ่มส่งเสริมอุตสาหกรรมภายในประเทศเพื่อลดการนำเข้า ภายใต้ทุนนิยมโดยรัฐ จากกิจการรัฐวิสาหกิจ ซึ่ง ดร.ป๋วย อึ๊งภากรณ์ ให้เหตุผลว่าต้องการใช้ประเทศไทยประเทศอุตสาหกรรม เพื่อส่งเสริมให้คนไทยประกอบธุรกิจมากขึ้น แต่คนไทยยังขาดความชำนาญและเงินทุน รัฐบาลทำเองจะเหมาะสมกว่า ถ้าเป็นเอกชนทำซึ่งเป็นนายทุนก็จะเอาเปรียบแรงงาน รัฐจึงเริ่มก่อตั้งกระทรวงอุตสาหกรรมขึ้นเมื่อ 5 พฤษภาคม พ.ศ.2485 และส่งเสริมอุตสาหกรรมอย่างเร่งด่วน ในช่วงระหว่างสงครามโลกครั้งที่

⁶ พรรณี บัวเล็ก, สยามในกระแสธารแห่งการเปลี่ยนแปลงประวัติศาสตร์ไทยตั้งแต่สมัย รัชกาลที่ 5, (กรุงเทพฯ: เพ็ญฟ้าพริ้นติ้ง, 2547), หน้า 148-149.

⁷ จักรทิพย์ นาดสุภา, “การแสวงหาระบบเศรษฐกิจใหม่ หลังการเปลี่ยนแปลงการปกครองของไทย”, ใน ประวัติศาสตร์เศรษฐกิจไทย จนถึง พ.ศ.2484, (กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ มูลนิธิโครงการตำราสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์, 2527), หน้า 551.

ที่ 2⁸ รัฐได้จัดตั้งกิจการของรัฐวิสาหกิจต่าง ๆ ต่อมาในสหรัฐอเมริกา มีบทบาทสำคัญต่อระบบเศรษฐกิจโลก ปี พ.ศ.2500 สมัยรัฐบาลจอมพลถนอม ชนงฺวิธต์ รัฐดำเนินยุทธศาสตร์เศรษฐกิจตามคำแนะนำของสหรัฐอเมริกาและการสนับสนุนการเงินจากธนาคารโลก ทำให้โครงสร้างเศรษฐกิจไทยมีแนวโน้มไปสู่ระบบทุนอุตสาหกรรม

เมื่อโครงสร้างสังคมไทยเปลี่ยนจากระบบศักดินามาเป็นระบบทุนนิยม ความสัมพันธ์ทางการผลิตจึงเป็นแบบทุนกับแรงงาน ในระยะแรกเริ่มจากทุนนิยมการค้า ซึ่งเป็นระบบการค้าระหว่างประเทศในกิจการส่งออกและนำเข้าสินค้า และเปลี่ยนมาเป็นทุนนิยมอุตสาหกรรมหลังสงครามโลกครั้งที่ 2 ความต้องการบุคลากรหรือแรงงานจึงต้องมีความสอดคล้องกับระบบทุนนิยมในแต่ละช่วงเวลา ในช่วงแรกความต้องการแรงงานของระบบทุนนิยมการค้า ต้องการบุคลากรที่มีความรู้ทางด้านการค้า การพาณิชย์โดยเฉพาะในสาขาอาชีพ เช่น เสมียน พนักงานบัญชี พนักงานขาย เป็นต้น และเมื่อทุนนิยมการค้าได้เปลี่ยนแปลงเป็นทุนนิยมอุตสาหกรรม ความต้องการบุคลากรหรือแรงงานจึงเปลี่ยนไปเป็นบุคลากรที่มีความรู้ทางด้านช่างต่าง ๆ เช่น ช่างวิศวกร ช่างไฟฟ้า ช่างก่อสร้าง เป็นต้น ทั้งนี้การตอบสนองความต้องการของระบบทุนนิยม จึงต้องอาศัยการศึกษาเป็นเครื่องมือในการผลิตหรือสร้างบุคลากรให้มีคุณสมบัติดังกล่าว

การอาชีวศึกษา (Vocational Education) หมายถึง การศึกษาเพื่อชีวิต โดยมุ่งให้ผู้ได้รับการศึกษาหรือฝึกอบรมให้มีสมรรถภาพในการทำงาน มีความสามารถในการประกอบอาชีพ รวมทั้งความรู้ความสามารถและทักษะในการผลิต การแปรรูปและการจำหน่าย⁹

การฝึกฝนวิชาชีพในอดีตของสังคมไทย เริ่มเรียนรู้วิชาชีพภายในครอบครัว โดยรับการถ่ายทอดจากบรรพบุรุษ โดยพื้นฐานสังคมไทยมีลักษณะสังคมเกษตรกรรม ในด้านอาชีพมีการสร้างพระพุทธรูปโลหะขนาดใหญ่ในสมัยสุโขทัย และสร้างขามสังคโลกในสมัยอยุธยา และมีอาชีพที่เด่นชัดเป็นช่างฝีมือต่าง ๆ และรวบรวมขึ้นเป็นกรมช่างสิบหมู่ ได้แก่ช่างเขียน ช่างปั้น ช่างแกะ ช่างปูน ช่างหุ่น ช่างหล่อ ช่างบุ ช่างรัก และช่างแกะสลัก ส่วนอาชีพอื่น ๆ ก็มีการเรียนตามท้องถิ่นและยัง

⁸ ขวลิขิต วายภักตร์, "การปฏิรูปเศรษฐกิจในประเทศไทย พ.ศ.2475-2485", ใน ประวัติศาสตร์เศรษฐกิจไทย จนถึง พ.ศ.2484, หน้า 605.

⁹ ปรียาพร วงศ์อนุตรโรจน์, การจัดและบริหารอาชีวศึกษา, (กรุงเทพฯ: ศูนย์สื่อเสริมกรุงเทพ, 1999), หน้า 13.

ดำรงอยู่จนถึงปัจจุบัน เช่น ถนนตีทอง ถนนดินสอ บ้านพานถม บ้านนุ บ้านช่างหล่อ จนกระทั่งมีการเริ่มก่อตั้งเป็นโรงเรียนตามแบบตะวันตกในสมัยรัตนโกสินทร์¹⁰

ต่อมาในสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 5 ทรงเริ่มการศึกษาในโรงเรียนตามแบบตะวันตกขึ้น และเริ่มจัดการอาชีวศึกษาขึ้นในปี พ.ศ.2441 ซึ่งเป็นการศึกษาพิเศษซึ่งหมายถึงการเรียนวิชาเฉพาะ เพื่อให้เกิดความชำนาญ โดยแบ่งออกเป็น 3 ด้านคือ หัตถกรรม กสิกรรม และคฤหกิจ และมีการปรับปรุงให้ประกาศแผนการศึกษา 2445 แทนฉบับ 2441 โดยแบ่งการศึกษาออกเป็น 2 ลักษณะคือ สามัญศึกษาและวิสามัญศึกษา สามัญศึกษาเป็นความรู้สามัญ โดยแบ่งออกเป็น 3 ระดับ กล่าวคือ ระดับประถมศึกษา ระดับมัธยมศึกษา และระดับอุดมศึกษา ส่วนวิสามัญศึกษาเป็นการศึกษาด้านศิลปะเพื่อการประกอบอาชีพ เช่นเรียนเพื่อเป็นช่าง เพาะปลูก ซึ่งแต่ละช่วงจะรับช่วงต่อจากสามัญ

ในปีพ.ศ. 2450 ไม่มีการกำหนดให้สามัญศึกษาเป็นการศึกษาทั่วไปเพื่อประชาคมส่วนรวม และวิสามัญเพื่อส่วนย่อย โดยจัดการเรียนการสอนทางด้านอาชีวศึกษา แบ่งเป็นแผนกต่าง ๆ เช่น ช่าง แพทย์ คุรุ เป็นต้น และ ปี พ.ศ.2454 มีการออกระเบียบการควบคุมโรงเรียนอาชีวศึกษา เพื่อสนับสนุนงานด้านหัตถกรรมและพาณิชยกรรมให้เจริญก้าวหน้า โดยกำหนดตำแหน่งผู้อำนวยการหัตถกรรมและผู้อำนวยการพาณิชยกรรม มีเจ้ากรมเป็นผู้ดูแล และเริ่มก่อตั้งโรงเรียนพาณิชยกรรมที่วัดมหาพฤฒาราม ซึ่งนับว่าเป็นโรงเรียนอาชีวศึกษาแห่งแรกของไทย และในปีเดียวกัน ม.จ.หญิงพิจิตรจิราภา ได้จัดตั้งโรงเรียนการช่างซึ่งเป็นโรงเรียนสาขาหนึ่งของโรงเรียนราชินี ซึ่งนับเป็นโรงเรียนราชภัฏแห่งแรกของไทย ที่จัดการศึกษาการช่างสตรีทันสมัยแบบต่างประเทศ โดยมีหลักสูตรและการสอนทำนองเดียวกับโรงเรียนอาชีวศึกษาของรัฐบาล ในปี พ.ศ.2456 ได้จัดตั้งโรงเรียนเพาะช่าง และโรงเรียนฝึกหัดครูประถมกสิกรรม ในปี พ.ศ. 2460¹¹

ต่อมาในปี พ.ศ.2475 คณะราษฎรประกาศแผนการศึกษาแห่งชาติ 2475 โดยมีสาระสำคัญคือต้องการให้ประชาชนได้รับการศึกษาตามแผนเอกัตภาพของตน และมีการจัดการศึกษาในสายวิสามัญ 2 แผนก คือ ด้านวิชาชีพ ได้แก่กสิกรรม พาณิชยกรรม และอุตสาหกรรม และอีกแผนกหนึ่งเป็นแผนกวิชา

¹⁰ เรื่องเดียวกัน, หน้า 36-37.

¹¹ เรื่องเดียวกัน, หน้า 39-40.

จากสภาพปัจจุบันจะเห็นว่าความผันผวนของปริมาณการขยายตัวของการศึกษาต่อการผลิตการผลิตบุคลากรด้านการอาชีวศึกษา โดยจะเห็นได้จากสถิติจำนวนโรงเรียนเอกชนในระบบโรงเรียน ประเภทอาชีวศึกษา (หลักสูตร ปวช, ปวท, ปวท) พ.ศ.2528 ซึ่งมี จำนวน 607 แห่ง, 2529 จำนวน 596 แห่ง, 2530 จำนวน 576 แห่ง¹² จะเห็นได้ว่าจำนวนโรงเรียนพาณิชย์เริ่มลดลงเรื่อย ๆ ทำให้ผู้วิจัยเกิดความสนใจว่าโรงเรียนฝึกวิชาชีพหลังการทำสนธิสัญญาเบาว์ริง มีกระบวนการผลิตบุคลากรเพื่อรองรับความต้องการในระบบทุนนิยมสมัยใหม่อย่างไร ทั้งนี้ผู้วิจัยต้องการศึกษาว่าการเติบโตของระบบทุนนิยมการค้าสัมพันธ์และส่งผลกระทบต่อพัฒนาการของระบบโรงเรียนพาณิชย์หรือไม่อย่างไร

1.2 วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1.2.1 เพื่อศึกษาวิวัฒนาการของบริษัทตัวแทนการค้าต่างประเทศและความต้องการใช้บุคลากรในประเทศไทย

1.2.2 เพื่อศึกษาวิวัฒนาการของหลักสูตรโรงเรียนอาชีวะและการผลิตบุคลากรในประเทศไทย

1.1.3 เพื่อวิเคราะห์ความสัมพันธ์ของการเปลี่ยนแปลงหลักสูตรเพื่อผลิตบุคลากรในโรงเรียนอาชีวะกับความต้องการบุคลากรของบริษัทตัวแทนการค้าต่างประเทศในประเทศไทย ภายใต้บริบทการเปลี่ยนแปลงของระบบทุนนิยมในประเทศไทย

1.3 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

ทำให้ทราบถึงการก่อตัวและพัฒนาการของระบบทุนนิยมการค้าต่างประเทศที่ดำเนินธุรกิจอันยาวนานในประเทศไทย และรู้ถึงความต้องการบุคลากรที่มีคุณสมบัติเหมาะสมและสอดคล้องต่อระบบทุนนิยมการค้า รวมไปถึงความเข้าใจความสัมพันธ์ระหว่างทุนนิยมการค้าและกระบวนการพัฒนาบุคลากรในโรงเรียนพาณิชย์ของประเทศไทย

¹² สถิติการศึกษาเอกชน ปีการศึกษา 2528-2530 สำนักกรรมการอาชีวศึกษา อ่างใน สุทธิพงษ์ เจลยพจน์, "การศึกษากระบวนการพัฒนาบุคลากรในโรงเรียนอาชีวศึกษาเอกชนในกรุงเทพมหานคร," (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบัณฑิตศึกษาด้านบริหารการศึกษา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2533), หน้า 5.

1.4 ขอบเขตการศึกษา

ศึกษาเฉพาะโรงเรียนเอกชน และหลักสูตรโรงเรียนพณิชย์ หลังการเปิดเสรีการค้า พ.ศ. 2398-พ.ศ.2500

1.5 วิธีการศึกษาวิจัย

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้ศึกษาด้วยวิธีทางประวัติศาสตร์ (Historical Approach) โดยใช้การพรรณนาเชิงวิเคราะห์ ภายใต้แนวคิดการพัฒนาระบบทุนนิยม โดยใช้ข้อมูลจากเอกสารทางวิชาการ หนังสือ ข้อมูลในเว็บไซต์ และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับทุนการค้า บุคลากร และการศึกษา